

Ha felhívom: leteszi.
 Ha leteszem: felveszi.
 Én viszem: ő hozza.
 Én balra: ő jobbra.

Én nyaralok: ő kitelel.
 Szólok hozzá: nem felel.
 Intetetek: nem köszön.
 Elzavarom: visszajön.

Julian Barnes

MATS ISRAELSON TÖRTÉNETE

Füzéki Eszter fordítása

A templom előtt, amelyet a harmincéves háború idején Németországból hozott faragott oltár díszített, hat állás sorakozott a lovak számára. A fehér erdei fenyőből készült állások, amelyekhez a fát a városka központi útkereszteződésétől egy kilométernyire vágták és szárították, dísztelenek voltak, sőt számozatlanok. Egyszerűségük azonban megtévesztő volt, és csak látszólag álltak szabadon bárki rendelkezésére. Akár lóháton, akár gyalogszerrel érkeztek, a templomba igyekvők tudták, hogy a bokszokat a környék hat legfontosabb férfiának tartják fenn. Ha egy idegen azt gondolta, hogy egyszerűen odakötheti a lovát, amíg a *Centralhotel*ben elkölti a *Brännvinsbordját*, a tó kőgátjánál lelt volna rá elkészült hátsárára, amint az a vizet bámulja.

Az állások tulajdonjogához kiválasztás, ajándékozási szerződés vagy végrendelet útján lehetett hozzájutni. Míg azonban benn, a templomban meghatározott ülőhelyek meghatározott családokat illettek, s a személyes érdemtől függetlenül nemzedékről nemzedékre öröklődtek, kinn a polgári erények számítottak. Hiába akarta volna egy atya például elsőszülött fiára hagyni a bokszát, ha a fiú nem bizonyul érdemesnek, az ajándékozás az apára vetett volna rossz fényt. Amikor Halvar Berggren engedett az akvavitnek, a könnyelműségnek és az ateizmusnak, és a harmadik állás tulajdonjogát egy vándor köszörűsnek adta, az emberek órá, nem pedig a köszörűsre nehezteltek, és néhány *riksdaler* ellenében megfelelőbb megoldást kerestek.

Nem okozott azonban meglepetést, hogy apósa Anders Bodént jelölte ki a negyedik állás örököséül. A fűrésztelep igazgatóját szorgalmáról, komolyságáról és a családja iránti odaadásáról ismerték. Nem volt ugyan túlon túl vallásos, bőkezű azonban igen. Egyszer egy jól sikerült őszi vadászat után megtöltetett egy fűrészgödört hulladék fával, roston megsütetett egy szarvast, és a húst szétosztatta a munkásai között. Nem a város szülőtte volt, mégis szívügyének tartotta, hogy megmutassa az idegeneknek a helyi nevezetességeket. Mire a városba látogatók felocsúdtak, Bodén unszolására már felkapaszkodtak a templom melletti *klockstapel*ba. Ő egyik kezével a haranglábnak tá-

maszkodott, a másikkal körbemutatott: ez itt a téglagyár, mögötte a süketnémák menhelye és amott távolabb, a látóhatáron túl a szobor, amelyet épp ott állítottak fel, ahol Gustavus Vasa 1520-ban beszédet intézett a dalecarlianusokhoz. Ez a tagbaszakadt, szakállas, lelkes férfi még azt is felajánlotta, hogy vendégeivel elsétál a Hökberghez, és megmutatja a jogász Johannes Stiernbock emlékére nemrég elhelyezett kőtáblát.

A pletyka szerint Anders Bodén azért időzött oly hosszasan a városba látogatókkal, mert így oka volt, hogy később térhessen haza; szintén a pletyka szerint, amikor először kérte meg Gertrud kezét, a lány belenevetett Bodén szakállába, és csak azután fedezte fel a férfi értékeit, hogy csalódott a Markelius fiú iránti szerelmében; a pletyka tudni vélte, hogy a két férfi közötti tárgyalások nem bizonyultak egyszerűeknek, amikor Gertrud apja azzal a javaslattal kereste fel a fűrésztelep igazgatóját, hogy kérje meg újfent a lánya kezét. Anders korábban úgy érezte, nem méltó rá, hogy olyan tehetséges és művészi képességekkel megáldott nőhöz közeledjék, mint Gertrud, aki, végtére is, egyszer Sjörgennel játszott zongorakettőt. Amennyire a pletyka megítélhette, a házasság mégis jól sikerült, noha Gertrud nyilvánosan is unalmas alaknak nevezte a férjét. Két gyermekük született, ám a második szülést levezető szülész lebeszélte Bodénét a további terhességekről.

Amikor a patikus Axel Lindwall és felesége, Barbro a városba költözött, Anders Bodén felvitte őket a *klockstapel*ba, és felajánlotta, hogy elkíséri őket a Hökberghez. Hazaérvén, Gertrud megkérdezte, miért nem viseli a Svéd Turista Egylet jelvényét.

– Mert nem vagyok tag – válaszolta Bodén.

– Tiszteletbeli tagnak kellene választaniuk – vetette oda az asszony.

Anders megtanulta, hogy felesége maró gúnyát szó szerint értelmezze, úgy válaszoljon a kérdéseire, mintha nem jelentenének más, mint pusztán a bennük levő szavak. Ez aztán általában még jobban felbosszantotta Gertrudot, ám a férfinak megadta a szükséges védelmet.

– Kedves házaspárnak látszanak – jegyezte meg Anders tárgyilagosan.

– Te mindenkit kedvelsz.

– Nem, szívem, nem hiszem, hogy ez így volna. – Azt gondolta, hogy most például a feleségét nem kedveli.

– Te nagyobb különbséget látsz a farönkjeid, mint az emberi nem egyedei között!

– A farönkök, szívem, igencsak különbözők.

A Lindwall házaspár városba érkezése nem okozott különösebb feltűnést. Akik Axel Lindwallhoz fordultak tanácsért, azt kapták, amit egy gyógyszerészről remélhettek: Lindwall lassú volt és komoly, hízalgő módon minden panaszt életveszélyesnek, ám gyógyíthatónak tartott. Lindwall alacsony, szőke ember volt, a pletyka fogadni mert volna, hogy idővel elhízik majd. Lindwallné kevésbé keltette fel az emberek érdeklődését, hiszen nem volt sem fenyegetően csinos, sem szánnivalóan csúnya, öltözködésében sem közönséges, sem *soignée*, viselkedésében sem tolakodó, sem visszahúzódo. Fiatalasszony, akinek egyelőre az a dolga, hogy várjon a maga sorára. Mint jövevények a városban Lindwallék beérték önmaguk társaságával, ez rendjén való volt, ugyanakkor eljártak a templomba, és ez szintén rendjén való volt. A pletyka azt híresztelte, hogy amikor Axel először segítette Barbrót az első nyáron vásárolt evezős csónakjukba, az asszonyka aggódva megkérdezte:

– Axel, biztos vagy benne, hogy a tóban nincsenek cápák? – Ám a pletyka, őszintén megvallva, nem tudhatta biztosan, hogy Lindwallné nem tréfált-e.

Anders Bodén kéthetente, keddenként gőzhajóra szállt, hogy a tavat átszelve megsemlélje a deszkaszárító pajtákat. Az első osztályú kabin korlátjának dőlt, amikor megérezte, hogy áll mellette valaki.

– Lindwallné. – Ahogy ezt kimondta, eszébe jutottak a felesége szavai: „Kisebb az álla, mint egy mókusnak.” Zavarában Bodén kibámult a partra, és így szólt: – Az ott a téglagyár.

– Igen.

Egy pillanattal később:

– Az pedig a süketnémák menhelye.

– Igen.

– Persze. – Eszébe jutott, hogy a *klockstapel*ből mindezt egyszer már megmutatta az asszonynak.

Lindwallné kék szalaggal díszített, lapos karimájú szalmakalapot viselt.

Két héttel később újra ott volt a gőzös fedélzetén. A nővérehez utazott, aki Rättvik szomszédságában lakott. Bodén igyekezett érdekessé tenni magát az asszony előtt. Megkérdezte, járt-e már férjével a pincénél, ahol Gustavus Vasát hajdan elrejtették dán üldözői előtt. Aztán az erdőről beszélt, arról, hogyan változik színe-szövedéke az évszakok szerint, s elmondta, hogy ahol valaki más csupán a fák tömegét látná, ő még a hajórol is meg tudja különböztetni az eltérő művelésű részeket. Az asszony udvariasan követte Bodén magyarázó ujját; talán volt némi igazság abban, hogy profilból nézve az álla egy kissé előreugrik, és az orra hegye sajátosan mozgékony. Bodén ráeszmélt, hogy sosem tanulta meg, miként kell a nővel társalogni, bár ez mind ez ideig nem is zavarta.

– Bocsásson meg – mondta. – A feleségem szerint akár ki is tűzhetném a Svéd Turista Egylet jelvényét.

– Szeretem, ha egy férfi mesél nekem arról, amit tud – felelte Lindwallné.

Az asszony szavai zavarba hozták a férfit. Vajon Gertrudot kritizálták, vagy őt bátorították, vagy egyszerűen megállapítottak egy ténnyt?

Aznap este a vacsoránál megkérdezte a felesége:

– Miről beszélgetsz Lindwallnéval?

Bodén nem tudta, mit, pontosabban, hogyan válaszoljon. Ám szokása szerint most is a szavak legegyszerűbb, szó szerinti értelme mögött keresett menedéket, és úgy tett, mintha a kérdés nem lepte volna meg.

– Az erdőről. Az erdőről beszéltem neki.

– És érdekelt? Már úgy értem, az erdő?

– Városban nőtt fel, sosem látott ennyi fát, mielőtt erre a vidékre költözött.

– Hát igen – mondta Gertrud –, az erdőben valóban rengeteg a fa, nem igaz, Anders?

– Őt jobban érdekli az erdő, mint téged valaha is – akarta mondani a férje. – Igazságtalan vagy a külsejével kapcsolatban – szerette volna hozzáfűzni. – Ki látott bennünket beszélgetni? – tette volna fel szívesen a kérdést. Ám nem szólt egy szót sem.

A következő két hétben Bodén azon kapta magát, hogy el-elmereng: a Barbro név mennyire kedvesen komoly és más neveknél lágyabb hangzású. Az is eszébe jutott, hogy egy kék kalapszalag látványa vidámságot lopott a szívébe. Amikor kedd reggel indulni készült, Gertrud így búcsúzott tőle:

– Add át üdvözetemet a kis Lindwallnénak.

– És mi van, ha beleszeretek? – akarta hirtelen kérdezni Anders. De csak ennyit mondott: – Átadom, ha találkozom veled.

Aznap a gőzösen Bodén még a szokásos unalmas udvariassági formákkal is alig boldogult. El sem indultak, máris mesélni kezdett az asszonynak arról, amit tud. A szálfáról, arról, miként termesztik, szállítják, aprítják. Beszélt a nem szabványos fűrészelésről és a negyedelésről. Elmondta, hogy a törzs három részből áll: bélből, fagesztből és szijácsból. Az érett szálfa legnagyobb hányadát a fageszt adja, szijácsa pedig erős és rugalmas.

– A fa olyan, mint az ember – jelentette ki. – Vagy hatvanéves, mire megérik, százéves kora után pedig már hasznavehetetlen.

Elmesélte az asszonynak, hogy egyszer végignézte Bergenforsennél, ahol a vashíd átível a zúgó fölött, amikor négyszáz munkás kifogja a vízből, és tulajdonosaik megkülönböztető jele szerint csoportosítva a *sorteringshommarba* hordja a rönköket. Mint egy világot járt ember magyarázta Lindwallnének a különböző jelzési rendszereket. A svéd rönköket pirossal, a rosszabb minőségű fát késsel festik meg. A norvég rönkök mindkét végére késsel írják a szállító nevének kezdőbetűit. A porosz rönköket középtájt, oldalt jelölik meg. Az orosz rönkök végét szárazpecséttel vagy kalapácsnyomokkal látják el. A kanadai rönköket fekete-fehér festékekkel jelzik. Az amerikai rönkök oldalán vörös krétanyom látható.

– Maga látta mindezt? – kérdezte Lindwallné.

Bodén beismerte, hogy észak-amerikai fát még nem látott, csak olvasott róla.

– Szóval mindenki megismeri a maga fáját?

– Természetesen. Máskülönbén még meglóphatnák egymást. – Bodén nem tudta eldönteni, hogy az asszony gúnyolódik-e rajta vagy talán az egész férfitársadalmon.

Hirtelen felvillant valami a parton. Az asszony elfordította a tekintetét, majd ismét a férfit pillantott. Arcának furcsa vonásai harmóniába rendeződtek: ajka, amelyet kiemelt kicsiny álla, az orra hegye, nyitott, szürkés-kék szeme... Leírhatatlan látvány volt, gyönyörűséges.

– Az ott egy kilátótorony – szólta Bodén. – Valószínűleg valaki távcsővel... Figyelnek bennünket. – Elbizonytalanodott, mire kiejtette az utolsó szavakat. Úgy hangzottak, mintha egy másik férfi mondta volna őket.

– Miért?

Nem tudta, mit feleljen. A partra nézett, ahol újra felvillant a kilátótorony. Zavarában elmesélte Mats Israelson történetét, csak hogy rossz sorrendben és túl gyorsan mondta el, így aztán szemlátomást nem tudta felkelteni az asszony érdeklődését. Lindwallné talán azt sem vette észre, hogy a történet igaz.

– Sajnálom – szólta, mintha csak tisztában volna a férfi csalódottságával –, de gyöngge a képzelőerőm. Csak a valóságos dolgok érdekelnek. A legendákat olyan... csacsaságoknak találom. Túl sok van belőlük a mi országunkban. Axel neheztel is rám e véleményem miatt, azt mondja, hogy nem tisztelem eléggé a hazámat. Azt is mondja, hogy modern nőnek fognak tartani. Pedig nem erről van szó, egyszerűen szegényes a fantáziám.

Anderst megnyugtatták a hirtelen előtörő szavak, úgy érezte, mintha az asszony útbaigazítaná. Tekintetét még mindig a partra szegezve elmesélte, hogy egyszer ellátogatott a faluni rézbányába. Csak olyasmiről beszélt, ami valóban megtörtént. Elmondta, hogy a Felső-tó után ez a világ legnagyobb rézbányája, hogy a tizenharmadik század óta művelik, hogy a bejáratok egy Stöten néven ismert, a tizenhetedik század végén keletkezett talajsüppedés közelében vannak, hogy a legmélyebb akna ezerháromszáz lábnyira a föld alatt húzódik, hogy a bányából évente négyszáz tonna rezet,

valamint kis mennyiségű ezüstöt és aranyat termelnek ki, hogy két *riksdaler* a belépőjegy, és hogy a lövésekért külön kell fizetni.

- A lövésekért külön kell fizetni?
- Igen.
- Mire valók a lövések?
- Azokkal keltenek visszhangot.

Bodén azt is elmondta, hogy a látogatók általában telefonon előre bejelentik az érkezésüket, hogy bányászöltözéket kapnak, és egy bányász kalauzolja őket végig, hogy a levezető lépcsőt fáklyák világítják meg, és két *riksdaler* a belépő. Igaz, ezt már említette. Erős a szemöldöke, figyelte meg közben, és sötétebb, mint a haja.

- Szeretnék elmenni Falunba – mondta az asszony.

Aznap este Bodén érezte, hogy Gertrud dühös. Végül az asszony ezt mondta:

– Egy feleség joggal várja el a férje diszkrécióját, ha az találkát beszél meg a szeretőjével. – Minden egyes szó úgy hangzott, mint a *klockstapel* harangjának egy-egy halálos ütése.

Bodén csak meredten nézte a feleségét. Az asszony folytatta:

– Tulajdonképpen hálásnak kellene lennem a naivitásodért. Más férfi legalább megvárna, amíg a hajó eltűnik a gát mögött, s csak akkor kezdene enyelegni.

– Féltreérted a helyzetet – válaszolta a férfi.

– Ha az apámat más is érdekelné, mint az üzlet, lelőne.

– Akkor az apád hálás lehet, hogy Alfredsonné férjét, aki a ráttviki templom mögötti *konditorit* vezeti, szintén csak az üzlet érdekli. – Bodén érezte, hogy a mondat hosszú volt, de megtette a hatását.

Aznap éjjel Anders Bodén sorra vette a feleségétől elszenvedett minden sérelmét, és takarosán elrendezte őket, mint a hasábfákat szokás. Ha képes ezt hinni, gondolta, akkor ez meg is történhet. Csakhogy Anders Bodén nem akart szeretőt, nem akart holmi nőcskét, akinek cukrászdákban ajándékokat adhat, és akivel füstös férfitársaságokban eldicsekedhet. Ezt gondolta: Persze, most már tudom: azonnal beleszerettem, amint először megpillantottam a gőzösön. Magamtól nem jöttem volna rá ilyen gyorsan, ha Gertrud nem segít. Sosem gondoltam, hogy a gúnyolódása bármit használ, most mégis így történt.

Az elkövetkező két hétben Bodén nem engedte meg magának, hogy álmodozék. Nem is kellett álmodoznia, hiszen most minden világos volt, valóságos és eldöntött. Végezte a dolgát, és szabad pillanataiban arra gondolt, hogy az asszony nem hallgatta figyelmesen Mats Israelson történetét, azt hitte, hogy legenda. Bodén tudta, hogy rosszul mesélte el. Így aztán gyakorolni kezdte az elbeszélést, ahogy egy kisiskolás a feladott verset memorizálja. Újra elmondja majd, és pusztán abból, ahogy elmeséli, az asszony tudni fogja, hogy a történet igaz. Nem tart majd sokáig. Ám fontos, hogy megtanulja úgy előadni, ahogy a faluni kirándulás történetét is előadta.

– 1719-ben – kezdte, attól tartva, hogy a régmúlt dátum untatja majd Lindwallnét, mégis azzal a meggyőződéssel, hogy az évszám hitelt ad a történetnek. – 1719-ben – kezdte a kikötőben a visszafelé induló gőzhajóra várva – egy holttestre bukkantak a faluni rézbányában. A holttest – folytatta, miközben a partvonalat kémlelte – egy fiatalember, Mats Israelson teteme volt: negyvenkilenc évvel korábban pusztult el a bányában. A holttest – magyarázta a hajót szemlélő rekedt sirályoknak – tökéletesen épen

megmaradt. Ennek oka abban rejlik – fejtegette a kilátótoronynak, a süketnémamennhelynek és a téglagyárnak –, hogy a réz-szulfátból felszálló gázok megakadályozták a lebomlást. Tudták, hogy a holttest Mats Israelsoné – morogta a gáton dolgozó kikötőmunkásoknak, akik épp elkapták az odahajított kötelet –, mert egy öregasszony, aki ismerte valaha, azonosította. Negyvenkilenc év előtt – suttogta a történet végét ezúttal a bajusza alatt, felhevült álmatlanságában, miközben a felesége szelíden horkolt mellette, és egy szellő meglebbentette a függönyt –, negyvenkilenc év előtt, amikor Mats Israelson eltűnt, az öregasszony, akkor még ugyanolyan fiatal, mint ő, a jegyese volt.

Bodén visszaemlékezett, ahogy Lindwallné szemben áll vele, egyik kezét a korláton nyugtatja, jól látszik a jegygyűrűje, és csak ennyit mond: – Szeretnék elmenni Falunba. – Bodén elképzelte, hogy más nők ezt mondanák: – Mennyire vágyom Stockholmba! – vagy – Éjjelente Velencéről álmodom! – Ezek a városi bundákba öltözött hölgyek kihívók lennének, és hódolatteljes tiszteleten kívül semmilyen választ nem méltatnának figyelemre. Barbro azonban így szólt: – Szeretnék elmenni Falunba! – és szavainak egyszerűsége megbénította Bodén nyelvét. A férfi most azt gyakorolta, hogy ugyanilyen egyszerűséggel felelje: – Elviszem.

Meggyőzte magát, hogy ha jól elmondaná Mats Israelson történetét, az asszony még egyszer így szólna: – Szeretnék elmenni Falunba! – És akkor ő ezt válaszolná: – Elviszem. – És ezzel minden el lenne döntve. Úgy tervezte, hogy tíz perccel az indulás után fogja elmesélni, az első osztályú kabin korlátjánál, amit magában már csak a *kettejük* helyének nevezett.

Ahogy a gáthoz ért, még egyszer utoljára végigmondta a történetet. Június első keddjén történt. Az ember legyen pontos az évszámokkal. Először 1719-ben. Aztán most, az Úr 1898. évének, június havának első keddjén. Ragyogott az ég, tiszta volt a tó, és titoktartók a sirályok, a város mögötti dombon, az erdőben megannyi fa, szálgyelesen, mint a tisztességes emberek. Lindwallné nem jött el.

A pletyka megjegyezte, hogy Lindwallné nem tartotta meg találkáit Anders Bodénnal. A pletyka tudni vélte, hogy összekülönböztek. A pletyka ugyanakkor azt is tudni vélte, hogy megállapodtak, titokban tartják kapcsolatukat. A pletyka eltűnődött, vajon egy fűrésztelep-igazgató, aki annyira szerencsésnek mondhatja magát, hogy olyan nőt vehetett feleségül, akinek zongoráját Németországból hozatták, megengedheti-e magának, hogy a patikus átlagos külsejű feleségén akadjon meg a szeme. A pletyka erre azt felelte, hogy Anders Bodén mindig is mafla volt, akinek hajában megül a fűrészpor, és az efféle maflák szokásához híven osztályabeli nőt szemel ki magának. A pletyka hozzátette továbbá, hogy a második gyermek születése után Bodénéknál nem indult újra a házasság. A pletyka felvetette, hogy az egész történet nem a pletyka kitalációja-e, ám a pletyka arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy általában az események legrosszabb értelmezése a legbiztosabb és végső soron a legigazabb.

Elhallgatott vagy legalábbis alábbhagyott a pletyka, amikor kiderült, hogy Lindwallné azért nem látogatta meg a nővérét, mert első gyermekét várja. A pletyka ebben Lindwallné veszélybe került jó hírének váratlan megmenekülését látta.

Hát akkor ez minden, gondolta Anders Bodén. Kinyílik egy ajtó, majd mielőtt az embernek volna ideje besétálni rajta, újra becsukódik. Csak annyira vagyunk urai a saját sorsunknak, mint a piros ceruzával megjelölt rönkök, amelyeket a munkások egy kampós bottal visszalöknek a zuhatagba. Bodén arra gondolt, hogy talán tényleg nem több, mint amennyire tartják: egy mafla, aki kellően szerencsésnek mondhatja magát, hogy olyan nőt vehetett el, aki egykoron Sjörgennel játszott zongorakettőt. Ám ha

mindez így van, és az élete mostantól mit sem változik, akkor nem változik ő maga sem, ébredt rá. Fagyott, visszafogott marad, mint ebben a pillanatban – de nem, mint abban a pillanatban, amely majdnem bekövetkezett, amely bekövetkezhetett volna a múlt héten. Az égvilágon semmi, sem a felesége, sem az egyház, sem a társaság nem tehet semmit, ami megingathatná a biztos tudatban, hogy szíve mostantól sosem dobban meg többé.

Barbro Lindwall csak akkor győződött meg Anders Bodén iránti érzelmeiről, amikor rádöbbsent, hogy az élete hátralevő részét immár a férjével fogja leélni. Először megszületett a kis Ulf, majd egy évre rá Karin. Axel majomszeretettel csüngött a gyerekeken, csakúgy, mint a felesége. És ez talán elég is. Barbro nővére a messzi északra költözött, ahol törpemálna termett; minden évben küldött néhány üveg sárga lekvárt. Nyaranta Barbro és Axel a tavon csónakázott. A férfi, mint az előre látható volt, meghízott. A gyerekek felcseperedtek. Egy tavaszon a fűrésztelep egyik munkása a gőzös előtt úszott, és a hajó maga alá gyűrte. A víz elszíneződött, mintha cápa marta volna meg a férfit. Az első fedélzet egyik utasa azt vallotta, hogy a férfi az utolsó pillanatig egyenletesen úszott. A pletyka látni vélte, amint az áldozat felesége a férje egyik munkatársával eltűnik az erdőben. És azt is mondta, hogy a férfi részeg volt, és fogadott, hogy át tud úszni a gőzös lapátkerekei alatt. A halottkém megállapítása szerint az áldozatot minden bizonnyal elsüketítette a víz, és jelentésében az esetet véletlen balesetnek minősítette.

Lovak vagyunk a bokszunkban, mondogatta magának Barbro. A bokszok számozatlanok ugyan, mégis tudjuk, hol a helyünk. Nincs másik élet... Bárcsak a szívembe látott volna, előbb, mint én magam. Nem így beszélek a férfiakkal, nem így hallgatom őket, nem így nézek rájuk. Miért nem vette észre?

Amikor először látta viszont a férfit, mindketten a párjukkal sétáltak a tóparton mise után. Barbro megkönnyebbült, hogy állapotos, mert tíz perccel később heves roszszullét fogta el, amelynek oka különben nyilvánvaló lett volna. Amikor a fűbe hányt, nem tudott másra gondolni, mint hogy a homlokát tartó kéz nem az igazi férfi keze.

Kettesben sosem találkozott Anders Bodénnal, erre ügyelt. Egyszer, amikor látta, hogy a férfi előtte száll fel a gőzösre, visszafordult a gátnál. A templomban olykor megpillantotta a tarkóját, és kihallani vélte a hangját a tömegből. Ha kimozdult otthonról, Axel jelenlétével védte magát, otthon a gyerekekkel vette körül magát. Axel egyszer felvetette, hogy meghívhatnák Bodénéket egy kávéra. Barbro erre azt felelte, Bodénné minden bizonnyal elvárná, hogy madeirával és piskótával kínálják, és hiába kerülne mindkettő az asztalra, akkor is lenéznék az egyszerű, újonnan jött patikust és feleségét. A javaslat nem hangzott el többé.

Lindwallné nem tudta, miként vélekedjék a történekről. Nem volt kit megkérdeznie, felidézett hasonló példákat, ezek azonban mind szégyenteljesek voltak, és érzése szerint nem illettek az ő esetére. Felkészületlenül érte a makacs, csendes, titkos fájdalom. Egyszer, amikor megérkezett a nővére törpemálnalekvárja, csak nézte a cserépedényt, az üveget, a fémfedőt, a kis kerek muszlint, a kézzel írott címkét, az évszámot – az évszámot! – és az üvegben a sárga lekvárt, és beléhasított a gondolat: Ezt tettem a szívemmel. Eztán évről évre ugyanezt gondolta, amikor északról megérkeztek az üvegek.

Magában mormolva Anders továbbra is mesélt az asszonynak mindarról, amit tudott. Hol idegenvezető volt, hol fűrésztelep-igazgató. Elmondta például, milyen hibái lehetnek a fának. A „gyűrűs hasadás” a fa természetes szakadása két évgyűrű között. A „csil-

lagszakadás” olyankor következik be, ha a repedések sugárirányban haladnak. A „szívhasadás” gyakorta előfordul az öreg fákbán, és a fabéltól vagy szívtől a kéreg felé tart.

Az elkövetkezendő években, amikor Gertrud házsártoskodott, amikor az akvavit megtette a magáét, amikor az udvarias tekintetek arról árulkodtak, hogy valóban unalmas alak lett, amikor befagyott a tó széle, és megtarthatták a korcsolyaversenyt Rättvikban, amikor a lánya férjes asszonyként lépett ki a templomból, és a tekintetében több reményt látott, mint amennyit akár elképzelni is tudott, amikor beköszöntöttek a hosszú éjszakák, és a szíve téli álomra készülve bezárkózott, amikor a lova megtorpant, és remegni kezdett valamitől, amit csak érzett, de nem látott, amikor egy télen szárazdokkba vontatták és újralfestették a régi gőzöst, amikor trondheimi barátai megkérték, hogy mutassa meg a faluni rézbányát, s ő beleegyezett, ám az indulás előtt egy órával azon kapta magát, hogy a fürdőszobában áll, torkába dugott ujjal hányni próbál, és amikor a gőzös elpöfögött vele a süketnémák menhelye mellett, és amikor a városban megváltoztak a dolgok, és amikor a városban évszámra mi sem változott, amikor a sirályok elhagyták a gát melletti tanyájukat, és helyette az ő fejében rikoltoztak tovább, amikor a bal mutatóujját a második percnél amputálni kellett, mert figyelmen kívül mozdított meg egy halom fát az egyik szárítóban – ilyenkor és még oly sokszor Bodén Mats Israelsonra gondolt. Az évek múltán a tiszta tények együtteséből – amelyet az ember akár mint egy szerelmi ajándékot átadhat – Mats Israelson története valami megfoghatatlanabb, ám hatalmasabb dologgá alakult a fejében. Legendává talán – olyasmivé, ami Barbrót nem érdekelte volna.

– Szeretnék elmenni Falunba! – mondta annak idején az asszony, és neki pusztán annyit kellett volna felelnie: – Elviszem. – Meglehet, ha Lindwallné kacéran, mint azok az elképzelt nők, így szól: „Hogy vágyom Stockholmba!”, vagy „Éjjelente Velencéről álmodom!”, Bodén a lába elé veti az életét, botránny okozva másnap reggel vonatjegyet vált, hogy aztán néhány hónap múltán részegen, bocsánatért esedezve térjen haza. Csakhogy ő nem ilyen férfi, és a nő nem ilyen nő. Az, hogy „Szeretnék elmenni Falunba!”, sokkal veszedelmesebb megjegyzés, mint az, hogy „Éjjelente Velencéről álmodom!”

Ahogy múltak az évek, és cseperedtek a gyerekek, Barbro Lindwallt olykor rettenetes nyugtalanság gyötörte, hogy leánya esetleg a Bodén fiúhoz megy feleségül. Ez lenne a lehető legborzalmasabb büntetés, gondolta. Karin azonban, mit sem törődve az élcelődésekkel, végül Bo Wicanderhez kötötte a sorsát. Hamarosan minden Bodén és Lindwall gyerek megházasodott. Axel meghízott, asztmásan lihegett a patikájában, és titokban attól rettegett, hogy véletlenül megmérgezz valakit. Gertrud Bodén megöszült, és egy szélütés után jobb kézzel már nem tudott zongorázni. Barbro eleinte szorgalmasan kihuzigálta, majd később befestette ősz hajszálait. A sors gúnyolódásának érezte, hogy fűzője különösebb segítsége nélkül is megőrizte az alakját.

– Leveled érkezett – mondta Axel közömbösen. Átnyújtotta feleségének a borítékot. A kézírás ismeretlen volt, a postai bélyegző faluni.

„Kedves Lindwallné!

Az itteni kórházban fekszem. Nagyon szeretnék önnel megbeszélni valamit. Meg tudna látogatni valamelyik szerdán?

Ószinte tisztelettel:

Anders Bodén”

Az asszony visszaadta a levelet, és figyelte, ahogy a férje is elolvassa.

– És? – kérdezte Axel.

– Ha nincs ellenedre, elmennék Falunba.

– Természetesen. – Természetesen elmennél, mindig is azt pletykálták, hogy a szeretője vagy, gondolta magában Axel. Sosem voltam biztos benne, de természetesen rájöhettek volna, ezért lettél hirtelen olyan hűvös, és ezért jártak éveken keresztül más-hol a gondolataid. Természetesen, természetesen. Az asszony azonban csak ennyit hal-lott: – Természetesen, feltétlenül.

– Köszönöm – felelte Barbro. – Vonattal megyek. Talán ott kell majd éjszakáznom.

– Természetesen.

Anders Bodén feküdt az ágyban, és azon töprengett, mit is mondjon. Végül, ennyi év – húsz, huszonöt? – után meglátták egymás kézírását. Ez az üzenetváltás, ez az újbóli futó pillantás a másikra éppoly bensőséges volt, akár egy csók. Barbro apró, tiszta, iskolás betűs írásán nem látszott a kor. Anders egy pillanatra azokra a levelekre gondolt, amelyeket kaphatott volna tőle.

Először azt képzelte, hogy egyszerűen újra elmeséli Mats Israelson történetét, úgy, ahogy magában tökéletesre csiszolta. Akkor Barbro mindent tudni fog, mindent meg-ért. De valóban így lesz-e? Csak azért, mert a történet két évtizede nap mint nap vele van, még nem biztos, hogy az asszony is emlékszik rá. Cselnek vélheti vagy játéknak, és minden félresikerülhet.

Azt azonban nem szabad megmondania, hogy haldoklik. Ezzel méltánytalanul nagy terhet róna rá. Vagy, és ez még rosszabb, az együttérzés megmásíthatná a választát. Anders is a valóságra vágyott, nem legendára. Az ápoló személyzetnek azt mondta, hogy egy kedves kuzinja látogatja meg, aki szívgyengeségben szenved, így állapotáról semmi esetre sem szabad tájékoztatniuk. Megkérte őket, hogy nyírják meg a szakállát, és fésüljék meg a haját. Amikor a nővérek elmentek, némi fogport dörzsölt az ínyére, és sérült kezét a takaró alá csúsztatta.

Amikor megkapta a levelet, Barbro mindent nyilvánvalónak vagy ha nem is nyilván-valónak, de legalább megkérdőjelezhetetlennek látott. Huszonhárom év alatt Bodén most kért tőle először valamit, így férjének, akihez mindig is hűséges maradt, enged-nie kell a kérésének. Így is történt, ám ettől kezdve a dolgok már kevésbé voltak vilá-gosak. Mit vegyen fel az utazásra? Egyetlen ruháját sem találta megfelelőnek erre az alkalomra, amely nem volt nyaralás, sem temetés. Az állomáson a jegypénztáros elis-mételte: „Falun”, és az állomásfőnök megszemlélte az útításkáját. Barbro végtelenül sebezhetőnek érezte magát, ha egy kicsit is faggatják, magyarázkodásba kezd az élet-éről, a szándékairól, a tisztességéről. – Meglátogatok egy haldokló férfit – mondta vol-na. – Bizonyosan mondani akar valamit, utoljára. – Mert hát csak erről lehet szó, tud-niillik, hogy haldoklik. Másképp nem volna értelme. Különben akkor próbált volna közeledni, amikor a kisebb gyerek is elhagyta a szülői házat, és ő és Axel megint csak egy pár lettek.

Az asszony bejelentkezett a piactér melletti *Stadshotellet*be. Ismét úgy érezte, hogy a portás az útításkáját, férjezett állapotát, indítékait vizslatja.

– Egy barátomat látogatom meg a kórházban – mondta, jóllehet nem kérdeztek tő-le semmit.

A szobában meredten nézte az ágy vasvázát, a matracot, a vadonatúj szekrényt. So-ha életében nem szállt meg egyedül szállodában. Ide nők járnak, jutott eszébe, bizo-

nyos nők. Attól félt, hogy most megláthatja a pletyka: egyes-egyedül egy szobában egy ágygal. Meglepőnek találta, hogy Axel elengedte. Meglepőnek találta, hogy Anders Bodén minden magyarázat nélkül ide hívta.

Sebezhetősége a lassan növekvő harag palástja mögé húzódott. Mit keres ő itt? Miért akarta a férfi, hogy idejőjön? Olvasmányaira gondolt, azokra, amelyeket Axel helytelenített. A könyvekben csak utalnak a szállodai szobákban lejátszódó jelenetekre. A könyvekben a párok együtt szöknek meg, de nem olyankor, amikor egyikük kórházban fekszik. A könyvekben előfordulnak bensőséges, a halálos ágyon kötött nászok is, de nem úgy, hogy mindkét fél házas. Vajon mi vár rá? „Nagyon szeretnék önnel megbeszélni valamit.” Megbeszélni? Egy korosodó asszony, aki törpemálnalekvárt visz a férfinak, akit huszonhárom év előtt ismert egy kicsit. Nos, hát értelmezze ő a dolgokat. Végtére is ő a férfi, és Barbro már azzal is többet tett az elvárhatónál, hogy eljött. Nem véletlenül maradt tiszteletre méltó férjes asszony a hosszú évek alatt.

– Lefogyott – mondta az asszony.

– Azt mondják, jól áll – felelte mosolyogva a férfi. Ez a többes szám nyilvánvalóan azt jelenti, „a feleségem”.

– Hol van a felesége?

– Más napokon látogat. – Így aztán minden világos a kórházi személyzet számára. Ő, a felesége ezeken a napokon látogatja, „ő” pedig amikor a feleség nincs itt.

– Azt hittem, súlyos beteg.

– Nem, nem – felelte Bodén vidáman. Nagyon feszültnek látta a nőt, igen, meg kell hagyni, egy kissé mókusszerű az izgatott, sebesen mozgó szemével. Meg kell nyugtatnia, bátorítania kell. – Jól vagyok. Rendbe jövök.

– Azt hittem... – A nő elhallgatott egy pillanatra. Nem, tisztázniuk kell a dolgokat.

– Azt hittem, haldoklik.

– Olyan hosszú életű leszek, mint a fenyők a Hökbergen.

Arcán széles mosollyal ült ott. Szakállát frissen nyírták, haját csinosan megfésülték, végtére nem is haldoklik, és a felesége egy másik városban van. Lindwallné várt.

– Az ott a Kristina-Kyrka teteje.

Az asszony megfordult, az ablakhoz lépett, és kinézett a szemközti templomra. Amikor Ulf kicsi volt, mindig hátat kellett fordítania, mielőtt a kisfiú elmondott volna egy titkot, emlékezett vissza. Talán Anders Bodén is ezt akarja. Így hát csak nézte a napfényben ragyogó réztetőt, és várt. Végtére is ő a férfi.

Hallgatása és elfordulása megriasztotta Bodént. Nem így tervezte. Még odáig sem jutottak el, hogy könnyedén, mintha régtől fogva tenné, Barbrónak szólíthatna volna. Mit is mondott annak idején? „Szeretem, ha egy férfi mesél nekem arról, amit tud.”

– A templomot a tizenkilencedik század közepén építették – kezdte. – Nem tudom pontosan, mikor. – A nő nem felelt. – A tető a helyi bányából származó rézből készült. – Még mindig nem érkezett válasz. – Nem tudom azonban, hogy a templom építésével egy időben vagy később. Feltett szándékom, hogy kiderítsem – folytatta, és igyekezett eltökéltnek hangzani. Az asszony még most sem válaszolt. Bodén nem hallott mást, csupán Gertrud suttogását: a Svéd Turista Egylet jelvénye.

Barbro most már saját magára is haragudott. Hát persze sosem ismerte a férfit, sosem tudta, milyen is valójában. A hosszú éveken át csak valami ostoba képzelgésbe ringatta magát.

– Nem haldoklik?

– Olyan hosszú életű leszek, mint a fenyők a Hökbergen – ismételte meg a férfi.

– Akkor tehát elég jól van, hogy feljöjjön a szobámba a Stadshotelletbe? – Olyan keményen mondta ezt, ahogy csak tudta, megvetéssel a hangjában az egész férfinemmel, szivarjaikkal, szeretőikkel és fatörzseikkel szemben.

– Lindwallné asszony... – Bodén teljesen összezavarodott. Azt akarta mondani, hogy szereti, mindig is szerette, hogy majdnem mindig, nem, mindig csak rá gondol. Úgy tervezte, most kimondja: „Majdnem mindig, nem, mindig csak önre gondolok.” Majd: „Azóta szeretem, hogy először megpillantottam a gőzösön. Azóta csak ön tart életben.”

Az asszony ingerültsége azonban elkedvetlenítette. Barbro egyszerűen azt gondolhatja róla, hogy szoknyapecér. Előkészített szavai tehát úgy hatnának, mint egy szoknyapecér szavai. És végtére nem is ismeri. Meg hát azt sem tudja, miként kell beszélni a nőekkel. Feldühítette, hogy akadnak olyan férfiak, sima modorú férfiak, akik tudják, mikor mit mondjanak. Ő, essünk túl rajta, gondolta hirtelen, ahogy átragadt rá az asszony ingerültsége. Hamarosan úgyméghalsz, essünk hát túl rajta.

– Azt hittem – hangja keményen, durván csengett, mintha alkudozna –, azt hittem, Lindwallné asszony, hogy ön szeret engem.

Látta, ahogy a nő tartása megmerevedik.

– Ah! – felelte Barbro. A férfihiúság. Mennyire hamis kép élt benne erről az emberről a hosszú évek alatt, amikor azt gondolta, hogy tapintatos, gyöngéd, és szinte elítélendően nem tudja képviselni a saját érdekeit. A valóságban pedig ő is csak egy férfi, és ugyanúgy viselkedik, mint a könyvek férfi hősei, és ő is csak egy nő, aki ennek az ellenkezőjét akarta hinni.

Még mindig háttal Bodénak, úgy felelt, mintha a férfi a kis Ulf volna a gyerekes titkával: – Tévedett. – Aztán visszafordult szánalmas, kínosan mosolygó dendijéhez, a férfihoz, aki oly jól ismeri a szállodai szobákat. – De azért köszönöm – Lindwallné nem tudott jól gúnyolódni, és egy pillanatig kereste a szavakat –, köszönöm, hogy megmutatta a süketnémák menhelyét.

Megfordult a fejében, hogy visszaveszi a törpemálnalekvárt, de ezt mégsem találta volna illendőnek. Még elérheti az esti vonatot. Undorral töltötte el a gondolat, hogy Falunban éjszakázzék.

Anders Bodén sokáig nem gondolt semmire. Figyelte, ahogy a réztető színe egyre mélyül. Kiemelte sérült kezét a takaró alól, és összekuszálta a haját. A lekvárt odaadta a szobába lépő első nővérnek.

Élete folyamán megtanulta, és most abban reménykedett, támaszkodhat erre, hogy a nagyobb fájdalom kioltja a kisebbet. Az izomhúzódás eltörpül a fogfájás mellett, a fogfájás egy összezúzott ujj sajtója mellett. Most azt remélte – ez volt az egyetlen reménye –, hogy a rák fájdalma, a haldoklás fájdalma megszünteti a szerelem fájdalmát. De ez nem látszott valószínűnek.

Ha az ember szíve megszakad, gondolta, úgy hasad meg, mint a fa, végig, teljes hosszában. A fűrésztelepen töltött első napokban látta, ahogy Gustaf Olsson megragad egy hasáb fát, éket ver bele, és egy kissé megcsavarja. A fa végighasadt az erzet mentén. Csak ennyit kell tudni a szívről: hogy hol húzódik benne az erzet. És akkor egyetlen csavarással, egyetlen mozdulattal, egyetlen szóval össze lehet törni.

Ahogy beesteledett, és a vonat a sötétedő tó körül zakatolt, ahol egykor minden elkezdődött, enyhülni kezdett Lindwallné szégyenkezése és önvádja, igyekezett tisztán gondolkodni. Csak úgy tarthatjuk sakkban a fájdalmat, ha tisztán gondolkodunk, ha csu-

pán az érdekel bennünket, ami valóban megtörténik, és amiről tudjuk, hogy igaz. Ő ezt tudta: a férfi, akiért az elmúlt huszonhárom esztendő során bármely pillanatban ott hagyta volna a férjét és a gyermekeit, akiért feladta volna jó hírét és társadalmi pozícióját, akivel a jó Isten tudja, hova el nem szökött volna, nem érdemes és soha nem is lett volna érdemes a szerelmére. Axel, akit tisztel, a jó apa és családfenntartó, sokkal érdekesebb rá. Mégsem szereti őt, legalábbis nem, ha a dolgok mértéke az, amit Anders Bodén iránt érzett. Íme hát élete keserűsége: felőrli, hogy nem szereti a férfit, aki méltó volna rá, és szereti azt, aki méltatlan. Amit egykor élete tartóoszlopának hitt, a lehetőség, amely hűséges társként mindig elkíserte, akár az árnyék vagy a víz színén a tükörkép, ennyi volt csak, árnyék, tükörkép. Nem valós. Azzal büszkélkedett ugyan, hogy szegényes a fantáziája, és nem hisz a legendákban, mégis megengedte magának, hogy élete felét egy léha álomban élje le. Mindössze annyi szólt mellette, hogy megőrizte a tisztességét. De ugyan mit jelent ez? Ha kísértésbe esik, egy pillanatilag sem áll ellen.

Amint így végiggondolta mindezt, tisztán és őszintén, újult erővel tért vissza szégyenkezése és önvádjá. Kigombolta bal mandzsettája egy gombját, és csuklójáról letekert egy megfakult kék szalagot. A vasúti kocsi padlójára ejtette.

Axel Lindwall az üres kandallóba hajította a cigarettáját, amikor meghallotta a kétkezekű, könnyű kocsi közeledtét. Elvette a felesége útitáskáját, lesegítette az asszonyt, és kifizette a kocsist.

– Axel – szólalt meg Barbro, hangjában derűs melegséggel, amint beléptek a házba –, miért dohányzol mindig, ha nem vagyok itt?

Axel ránézett. Nem tudta, mit tegyen vagy szóljon. Nem akart kérdezősködni, ne-hogy hazugságra – vagy esetleg igazmondásra – kényszerítse a feleségét. Egyformán félt mindkettőtől. Tovább hallgattak. Nos, gondolta, mégsem élhetjük le némán közös életünk hátralevő részét. Végül így felelt: – Mert szeretek dohányozni.

Az asszony röviden felnevetett. A hideg kandalló előtt álldogáltak, a férfi még mindig az útitáskával a kezében. Talán ebben a táskában van minden titok, minden igazság és minden hazugság – minden, amit nem akar hallani.

– Hamarabb megjöttem, mint terveztem.

– Igen.

– Úgy döntöttem, hogy nem éjszakázom Falunban.

– Igen.

– A városban rézszag van.

– Igen.

– De a Kristina-Kyrka teteje szikrázik a lenyugvó nap fényében.

– Én is így hallottam.

Axelnek fájdalmas volt ilyen állapotban látni a feleségét. Emberségesebb volna, ha hagyná, adja csak elő a kigondolt hazugságait. Így megengedett magának egy kérdést:

– Na és... ő hogy van?

– Ó, nagyon jól. – Az asszony csak akkor vette észre, hogy szavai milyen képtelenül hangzanak, amikor már kimondta őket. – Jobban mondva kórházban van. Nagyon jól érzi magát, de az a gyanúm, hogy valójában nincs rendben.

– Általánosságban, aki nagyon jól érzi magát, az nem megy kórházba.

– Nem.

A férfi megbánta, hogy gúnyolódott. Egy tanára egyszer azt mondta, hogy a gúny erkölcsi gyengeség. Vajon miért jutott ez most az eszébe?

– És...?

Az asszony eddig nem gondolta, hogy be kell számolnia faluni útjáról, mármint nem a részletekről, hanem a céljáról. Amikor elindult, azt képzelte, mire visszatér, igencsak másként lesz minden, és csak ezt a változást kell megmagyaráznia, bármi legyen is az. Ahogy hosszabbra nyúlt a csend, elvesztette a lélekjelenlétét.

– Neked akarja adni a bokszát. A templom előtt. A negyedik bokszot.

– Tudom, hogy a negyedik az. Most már fekjüdj le.

– Axel – mondta a nő –, azon gondolkodtam a vonaton, hogy előbb-utóbb megöregszünk. Minél hamarabb, annál jobb. Szerintem a dolgok egyszerűbbek, amikor az ember megöregszik. Nem gondolod?

– Feküdj le.

Amikor egyedül maradt, a férfi újra rágyújtott. A felesége hazugsága olyannyira lehetetlen volt, hogy még akár igaz is lehetett. Bár végtére is mindegy. Ha hazugság, akkor az igazság az, hogy a szeretőjét látogatta meg, és ezt nyíltabban tette, mint eddig bármikor. Hajdani szeretőjét? Ha igaz, akkor a gúnyolódó szerető csúfondáros ajándékkal lepte meg a megcsalt férjet. Olyan ajándékkal, amelyet a pletyka imád, és sosem felejt el.

Holnaptól elkezdődik az élete hátralevő része. Megváltozik, erősen megváltozik attól a tudattól, hogy eddigi élete mennyire nem az volt, aminek hitte. Marad-e még emléke, múltja, amelyet nem mocsolt be az, amiről ma este bizonyosságot szerzett? Talán igaza van Barbrónak, meg kellene próbálniuk együtt megöregedni és lassacskán kérésedő szívükre hagyatkozni.

– Mit mond? – kérdezte a nővér. A beteg zavarosan kezdett beszélni. Gyakran előfordul a végső stádiumban.

– Külön kell...

– Tessék?

– A lövésekért külön kell fizetni.

– A lövésekért?

– Azokkal keltenek visszhangot.

– Igen?

A beteg akadozva megismételte a mondatot.

– A visszhangkeltésért leadott lövésekért külön kell fizetni.

– Sajnálom, Bodén úr, de nem tudom, miről beszél.

– Akkor azt remélem, hogy sosem fogja megtudni.

A városka központi útkereszteződésétől egy kilométernyire vágott és szárított fehér erdei fenyőből készült koporsót a harmincéves háború idején Németországból hozott faragott oltár előtt ravatalozták fel. A lelkész Anders Bodént, a fűrésztelep igazgatóját magas fához hasonlította, amelyet kivágott Isten fejszéje. A gyülekezet nem most halotta először ezt a hasonlatot. A halott tiszteletére üresen maradt a templom előtti negyedik állás. Végakarátában nem rendelkezett róla, a fia pedig Stockholmba költözött. Megfelelő tanácskozás után a bokszot a gőzhajó polgári erényeiről ismert kapitányának ajándékozták.